

LIFE projekts

Piekrastes ekosistēmu pakalpojumu novērtējums – instruments attīstības plānotājiem

Projekta LIFE EcosystemServices pieredze

Inga Hoņavko

Projekta LIFE EcosystemServices vadītāja
Izmantojot Projekta komandas sagatavotos materiālus

Jūras un piekrastes resursi izaugsmei Latvijā, Rīga, 10.04.2018

Ekosistēmu sniegtie pakalpojumi

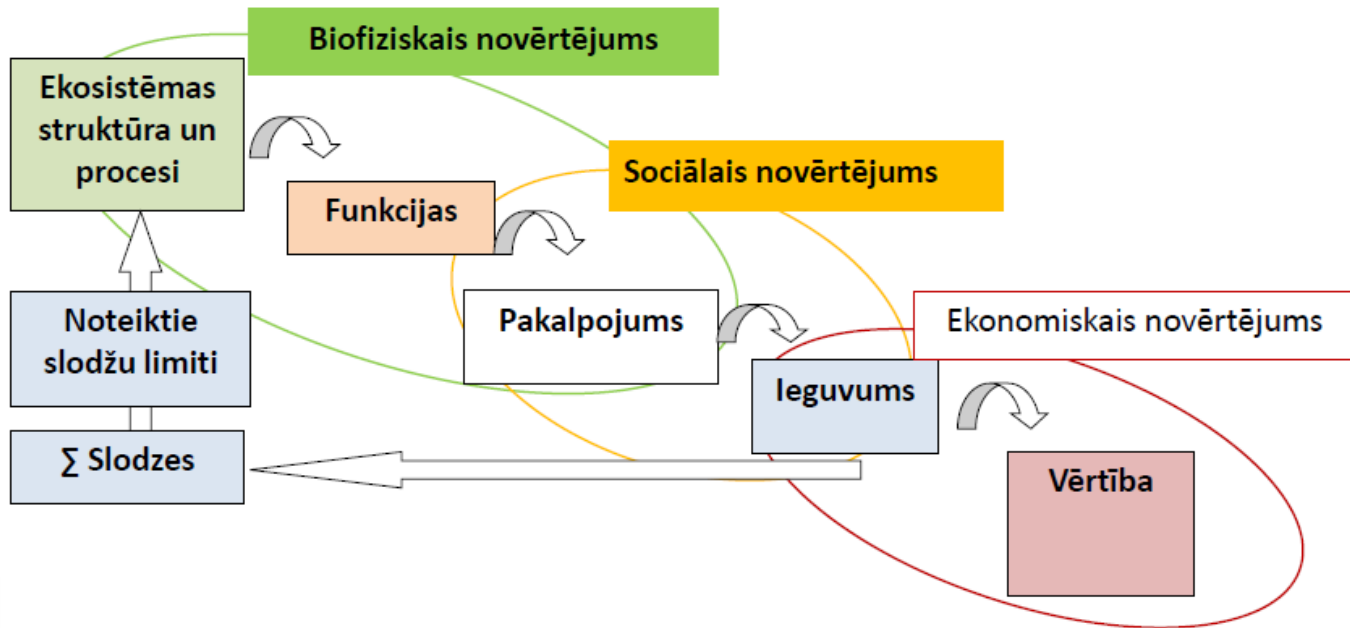
Ekosistēmu pakalpojumi ir:

- pakalpojumi kā «ekoloģiskie procesi, kas nodrošina un apmierina cilvēka eksistences vajadzības» (*Daily 1997*);
- pakalpojumi, kā “labumi, ko cilvēki iegūst no dabas” (*Costanza et al. 1997, MEA2005*);
- pakalpojumi, kā “ekoloģijas komponenti, kas nepastarpināti tiek izmantoti cilvēku labklājības nodrošināšanai” (*Boyd and Bandhuf 2007; Fisher et al. 2008*).

Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas kaskāde

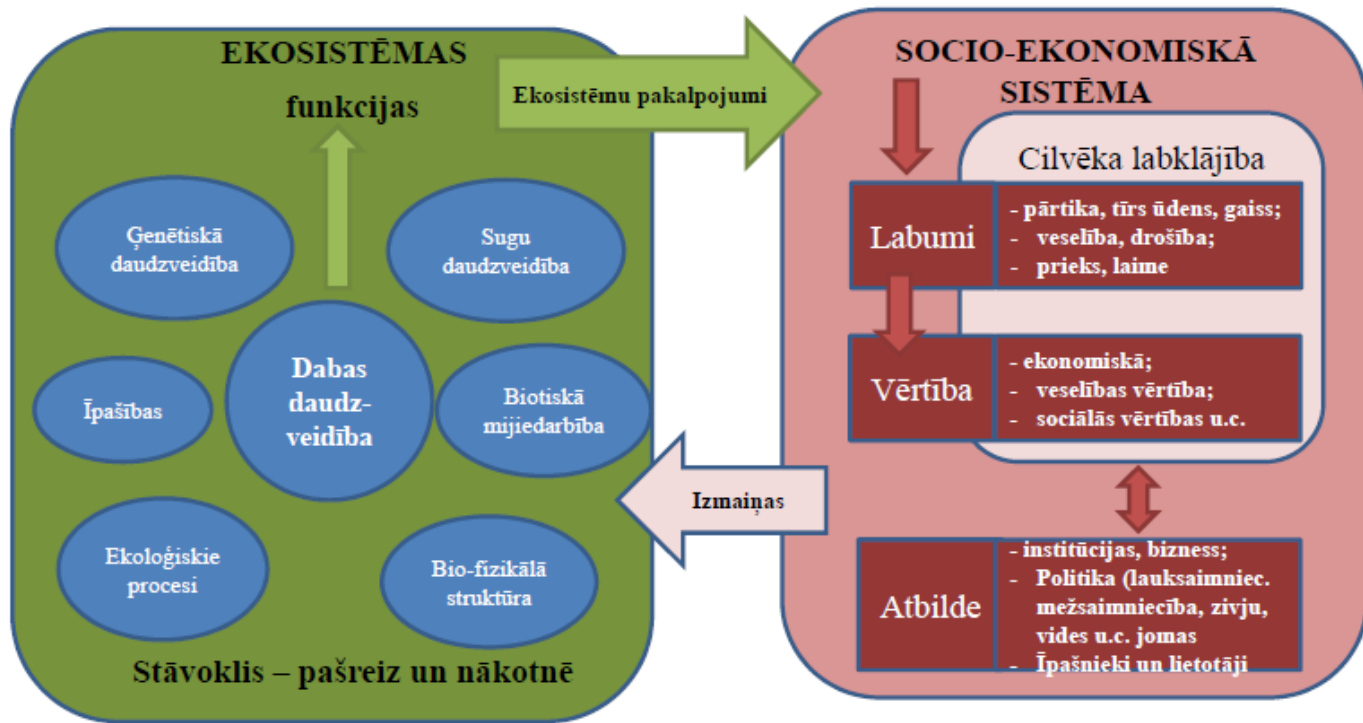
Zinātniskā precizitāte

Nozīme lēmuma pieņemšanā

Autors: A.Ruskule pēc Haines – Young & Potschin (2010)

Ekosistēmu pakalpojumu saikne ar socio-ekonomisko sistēmu

Ekosistēmu pakalpojumu un saimnieciskās darbības savstarpējā atkarība

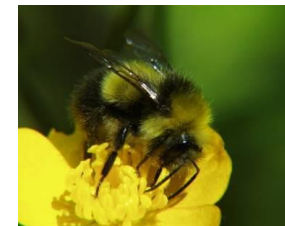
Saimnieciskā darbība **ietekmē** ekosistēmas un ekosistēmu pakalpojumus

Ekosistēmas izmaiņas rada **riskus un iespējas** saimniekošanai

Saimnieciskā darbība **ir atkarīga** no ekosistēmām un to pakalpojumiem

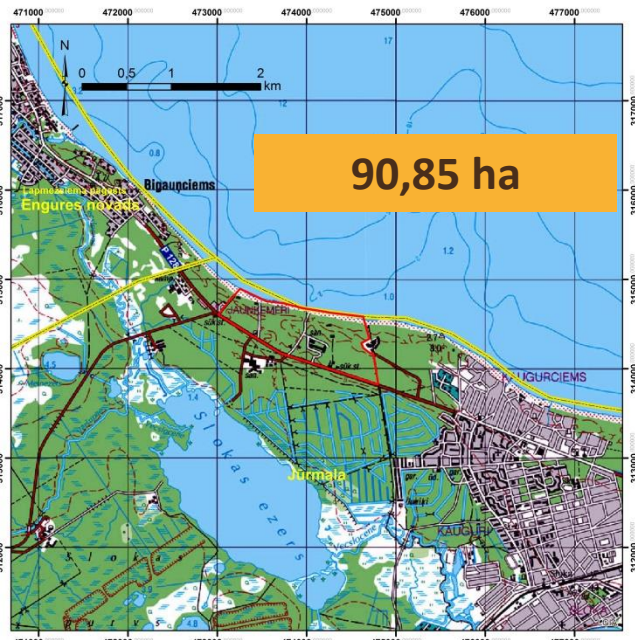

Ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma nepieciešamības ietvars

- Tūkstošgades ekosistēmu novērtējums (Millennium Ecosystem Assessment) – ANO iniciatīva, 2000 – zinātniski pamatota politika;
- Eiropas Komisijas Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2020.gadam - līdz 2014.gadam kartēt un novērtēt stāvokli (valstiski), līdz 2020.gadam novērtēt EP ekonomisko vērtību;
  - MAES - Ekosistēmu un to pakalpojumu kartēšanas un novērtēšanas darba grupa EK
- Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika (The Economics of Ecosystems and Biodiversity – TEEB) – G8+5 valstu vides ministru iniciatīva, 2007 – integrēta pieeja, ekonomikas un attīstības indikatoru izstrāde bioloģiskās daudzveidības integrācijai;
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam «Latvija 2030» un Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.- 2020.gadam «NAP 2020»

Projekta teritorijas Latvijas piekrastē – Jaunķēmeros un Saulkrastos

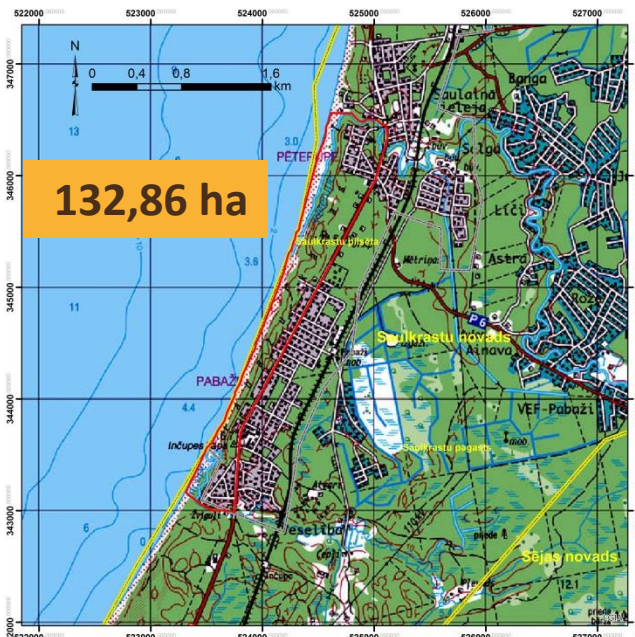

Jaunķēmeru pilotteritorija

© Dabas aizsardzības pārvalde
© Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūra

Apzīmējumi

- Pilotteritorija
- Novadu un valsts nozīmes pilsētu robežas
- Pagastu un pilsētu robežas

Saulkrastu pilotteritorija

© Dabas aizsardzības pārvalde
© Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūra

Apzīmējumi

- Pilotteritorija
- Novadu un valsts nozīmes pilsētu robežas
- Pagastu un pilsētu robežas

Projekta mērķis un uzdevumi

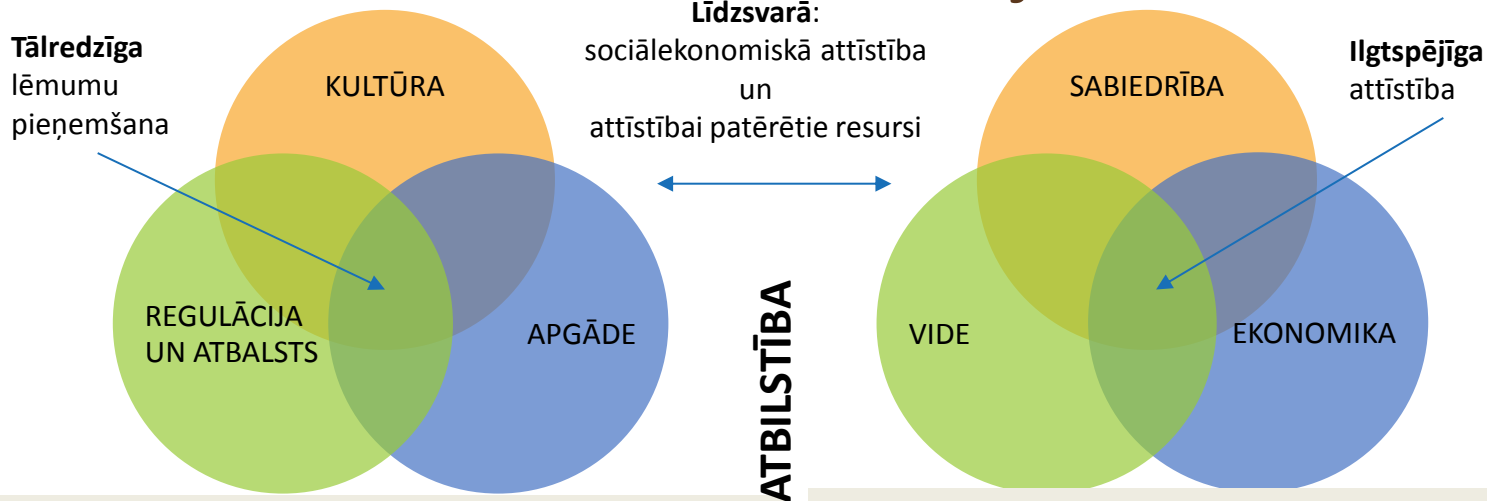
Veicināt uz ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējumu balstītu teritoriju plānošanu

- Pielāgot starptautisko pieredzi un praksi ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanai Latvijas situācijai un apstākļiem, izstrādājot attiecīgu metodoloģiju un to testēt divās pilotteritorijās;
- Novērtējuma rezultātus izmantot ar pilotteritorijām saistīto dabas aizsardzības plānu un teritorijas attīstības plānu atjaunošanā/aktualizēšanā;
- Izstrādāt rekomendācijas telpiskās plānošanas procesos iesaistītām institūcijām;
- Informēt un izglītēt sabiedrību, vairojot izpratni par ekosistēmu sniegto pakalpojumu nozīmīgumu un popularizēt uz ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas pieejas balstītu teritoriju plānošanu.

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja un ilgtspējīga attīstība – korelācija

Mērķis: attīstīt teritoriju maksimāli saprātīgā un dabas vidi nedegradējošā veidā

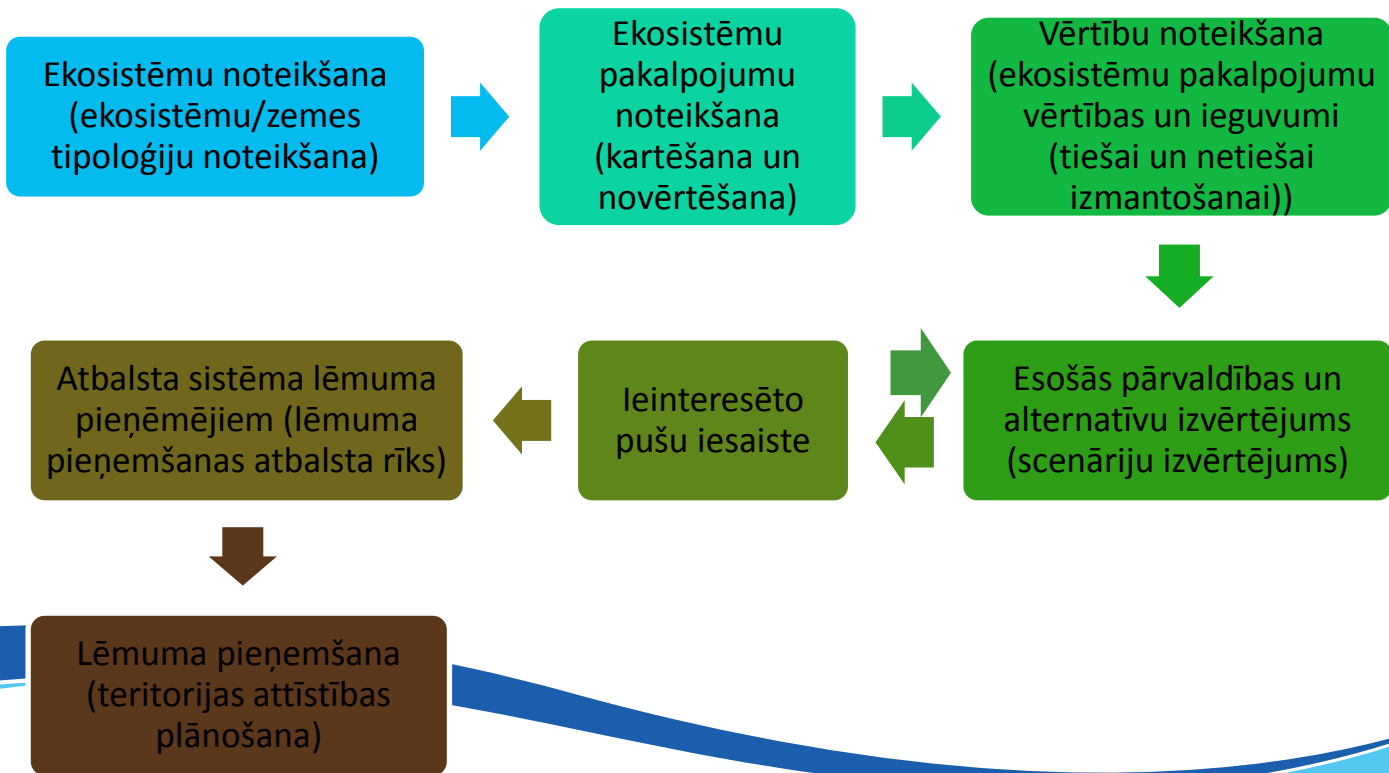
Soļi: EP kartēšana, novērtēšana, attīstības scenāriju modelēšana ar ieguvumu un zaudējumu analīzi, lēmumu pieņemšana, īstenošana

Mērķis: attīstīties, nodrošinot šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai.

Soļi: situācijas (vajadzību un iespēju) apzināšana, vīzijas, stratēģisko mērķu un prioritāšu definēšana, rīcības programmu un budžeta plānošana, īstenošana

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja teritoriju plānošanas un pārvaldības procesā

Rekomendācijas ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantošanai VIETĒJĀ LĪMENĪ

Solis 1

Telpisko datu analīze – apzinot teritorijā esošās ekosistēmas un to sniegtos pakalpojumus

Solis 2

Ekosistēmu pakalpojumu noteikšana un novērtēšana katrai ģeotelpiskai vienībai

Solis 3

Scenāriju novērtēšana pakārtoti izvirzītajam novērtējuma mērķim

Variants Nr.1 – tiek mainītas ģeotelpiskās vienības **platība**

Variants Nr.2 – tiek mainīta ģeotelpiskās vienības **kvalitāte**

Solis 4

Lēmumu pieņemšana balstoties uz izvērtējumu:

▪1. Atbilstība mērķim

1.2. Ekspertu novērtējums

2.3. Izmaksu novērtējums, investīcijas, ieguvumi

* Piekrastes pašvaldībām EP novērtējumā iespējams izmantot ekonomisko modeli

Ekosistēmas sniegto pakalpojumu novērtēšanas metodes

Biofizikālais novērtējums

- Raksturo ekosistēmas struktūru un funkcijas saistībā ar EP nodrošinājumu;
- Izmanto biofizikālo parametru tiešos mērījumus, ilggadējos monitoringa datus, kartogrāfisko informāciju, modelēšanu

Sociālais novērtējums

- Iesaista sabiedrību, novērtē dažādu EP nozīmību dažādām sabiedrības grupām
- Izmanto socioloģisko pētījumu metodes – aptaujas, intervijas, fokusgrupu diskusijas

Ekonomiskais novērtējums

- Novērtē dažādu EP kopējo ekonomisko vērtību naudas izteiksmē
- Izmanto ekonomiskās novērtēšanas metodes - *tirgus vērtības analīzi, analogiska pakalpojuma sniegšanas izmaksu metodi, kontingenta novērtēšanas (gatavība maksāt), ceļojuma izmaksu metodi u.c.*

Regulējošie pakalpojumi

Kultūras pakalpojumi

Apgādes pakalpojumi

(autors: A. Ruskule)

1. un 2.solis – EP kartēšana un novērtēšana – projekta rezultāti

- ✓ Izstrādāta un pārbaudīta ekosistēmu pakalpojumu noteikšanas, kartēšanas un ekonomiskās novērtēšanas metodika, kas piemērota Latvijas apstākļiem (*piekrastes ekosistēmas*).

Vērtēti 22 ekosistēmu pakalpojumi:

- ✓ 4 apgādes
- ✓ 13 regulācijas
- ✓ 5 kultūras

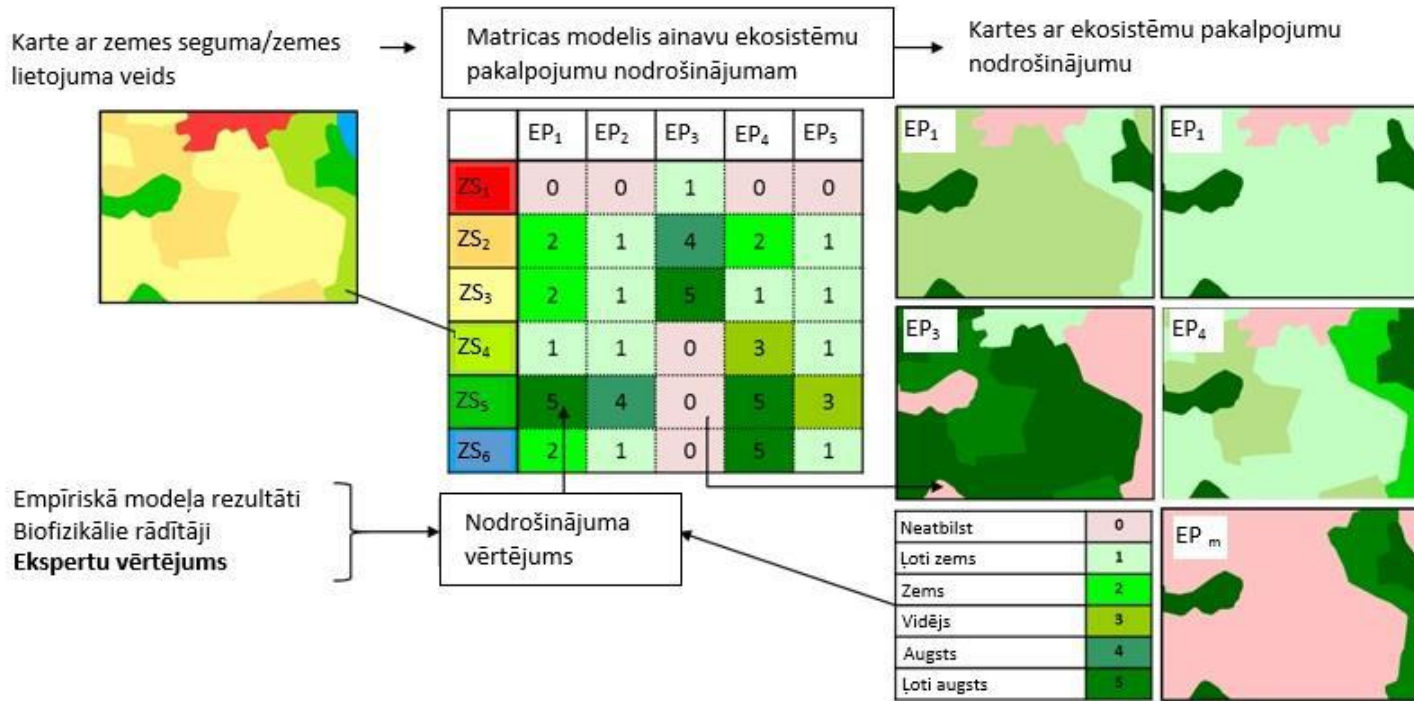
LIFE_ekosistemu_pakalpojumi_darba_variants.xls - Microsoft Excel

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMU DATU IEVĀDES TABULA				Atbilstāmie scenāriji								1. un 3. scenāriji							
IZŪVIETES SCENĀRIJUS				Indikatoru nosaukums:								Indikatoru nosaukums:							
2: Plānotā attīstība				Indikatoru numurs:								Indikatoru numurs:							
Geotipiskās vienības pēc zemes seguma veida				A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8
10	Pudmale	1	16.40																
11	Embrionālās kāpas	1	0.85	2.00	0.85														
12	Pozitīvā gāze	1	8.38		8.38														
13	Upeļe	1	3.71	3.00	3.71														
14	Pārturība	1	3.71	3.00	3.71														
15	Upeļe vai tā posma nosaukuma jūras teritorijā - 3	0	0.00		0.00														
16	Mēģinājuma pļāņu kāpas un pļāņu apvidus	1	12.05		12.05														
17	Mēģinājuma pļāņu kāpas un pļāņu apvidus	1	12.43		12.43														
18	Mēģinājuma pļāņu kāpas un pļāņu apvidus	1	13.39		13.39														
19	Mēģinājuma pļāņu kāpas un pļāņu apvidus	1	22.89	3.00	22.89														
20	Pudmalē kāpas	1	2.35		2.35														
21	Embrionālās kāpas apvidus teritorija	1	26.61		45.00														
22	Daļēji atstātāji apvidus teritorija	1	0.73	4.00	0.73														
23	Pudmalē kāpas teritorija	1	2.85	4.00	2.85														
24	Embrionālās kāpas teritorija	1	7.43	14.00	7.43														

EP biofizikālās novērtēšanas metode

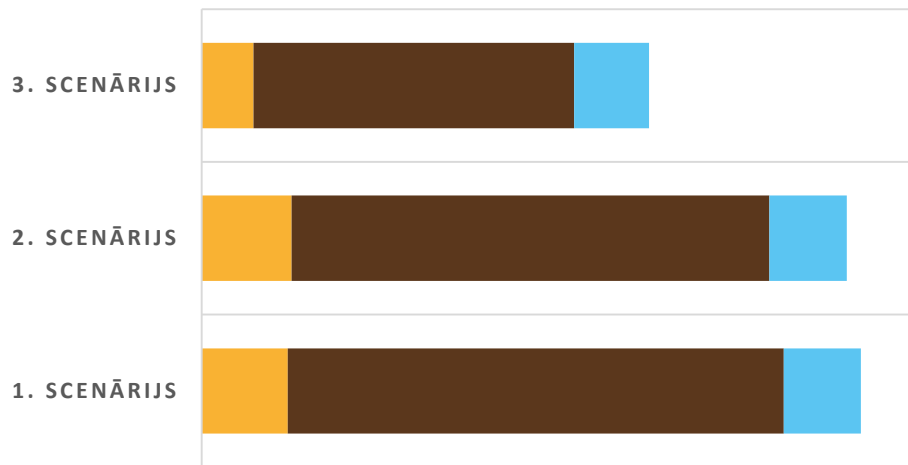
B. Burkharda ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas matricas shematiskais koncepts (attēls pēc Jacobs et al. 2014)

3.solis – Scenāriju modelēšana un izvērtēšana – projekta pieredze – Saulkrastu piemērs

- 1. SCENĀRIJS - Pilotteritoriju esošās situācijas izvērtējums (2015. gads);
- 2. SCENĀRIJS - Plānotās attīstības scenārijs “Dabas dizaina parka izveide” (Saulkrastos);
- 3. SCENĀRIJS - Nekontrolētās attīstības scenārijs

■ Nodrošinājuma pakalpojumi ■ Regulējošie pakalpojumi
■ Kultūras pakalpojumi

4., 5.solis – lēmumu pieņemšana teritorijas ilgtspējīgai attīstībai un lēmuma realizācija – projekta pieredze Saulkrastos

- Pilotteritorijas tematiskais un funkcionālais zonējums, ainaviskās, labiekārtojuma un funkcionālās rekomendācijas ekosistēmu saglabāšanas un uzlabošanas veicināšanai;
  - Embrionālo kāpu atjaunošanas veicināšanas izmēģinājuma zinātniskais un praktiskais pamatojums;
  - Ieteikumi un priekšlikumi bioloģisko vērtību saglabāšanai
-
- Saulkrastu pilotteritorijas arhitektoniski-telpiskās attīstības koncepcija/Dizaina parka «Baltā Kāpa Saulkrasti» koncepcija un dizains un realizācija
  - Jūras krasta procesu (erozijas un akumulācijas) novērtējums. Konceptuālās rekomendācijas erozijas riska mazināšanai un apsaimniekošanai/Embrionālo kāpu atjaunošanas praktiskie pasākumi.
  - Ieteikumi un priekšlikumi biotopa Mežainas piejūras kāpas bioloģisko vērtību saglabāšanai

Saulkrastu novada attīstības
programma
2014. – 2020. gadam

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

2013

5.solis – lēmuma teritorijas ilgtspējīgai attīstībai realizācija – projekta pieredze Saulkrastos

Ekosistēmu pakalpojumu pieejas integrācija plānošanas dokumentos - Saulkrastu novada attīstības programmas 2014.-2020.gadam pārskatīšana, izvērtēšana, aktualizācija, izmantojot Ekosistēmu pakalpojumu pieeju un projekta rezultātus pilotteritorijas kontekstā

- **AP sadaļas: Novada situācijas apraksts** informācijas un datu aktualizācija, sadaļas papildināšana ar ekosistēmu pakalpojumu pieejas domāšanas veida sapratnes aprakstu, projekta rezultātiem.
- **AP Stratēģiskās daļas aktualizācija**, Vidēja termiņa prioritāšu, Rīcību virzienu un Uzdevumu pārskatīšana, izvērtēšana, aktualizācija, ņemot vērā EP vērtību apzināšanos
- **AP sadaļas: Rīcības un Investīciju plāns aktualizācija**, kontekstā ar aktualizēto Stratēģiskās daļas saturu.

Saulkrastu novada attīstības
programma
2014. – 2020. gadam

 ESF IEGULDĪUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

2013

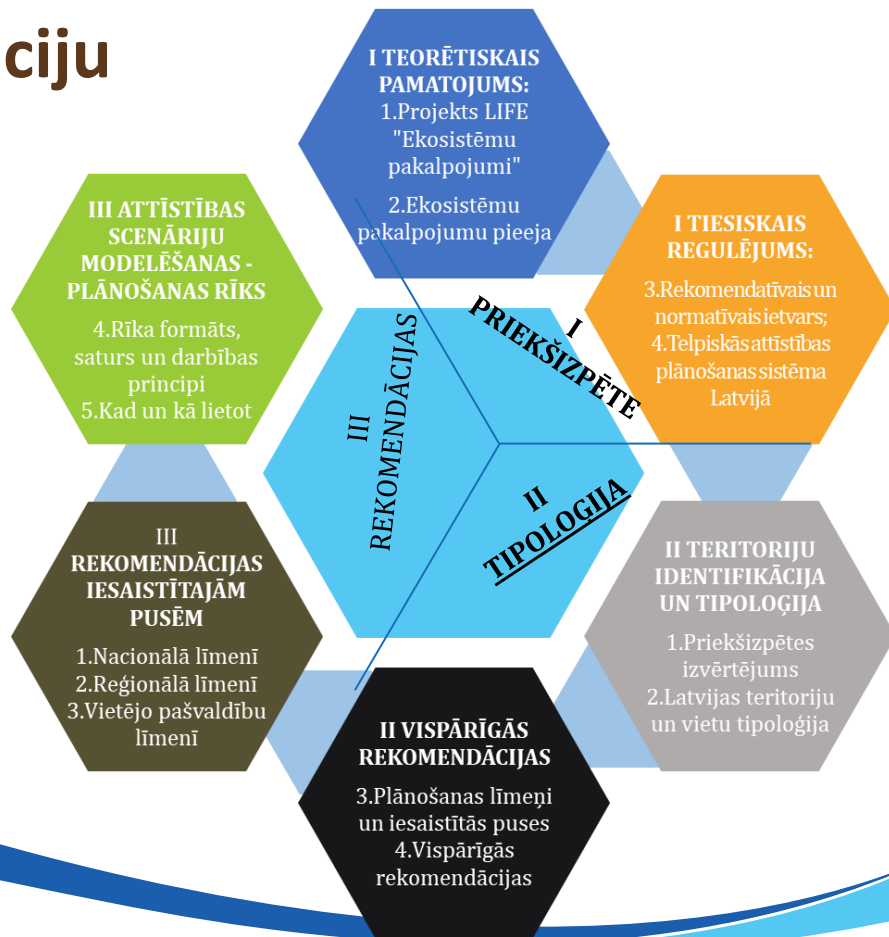

Projekta rekomendāciju izstrāde Latvijai

REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDES POSMI UN STRUKTŪRA:

Soļi, visos līmeņos, vienoti principi, dažādas pieejas un detalizācijas pakāpes

Paldies!

Inga Hoņavko

LIFE Ecosystem Services projekta vadītāja

inga.honavko@daba.gov.lv;

tālrunis: +371 28607129

<http://ekosistemas.daba.gov.lv>

[Twitter.com/EkosistemasLV](https://twitter.com/EkosistemasLV)

[Facebook.com/ekosistemās](https://facebook.com/ekosistemās)

